

**I. ULUSLARARASI
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TRABZON'DA
DİNİ HAYAT SEMPOZYUMU**

Editörler

Yrd. Doç. Dr. Şenol SAYLAN
Yrd. Doç. Dr. Betül SAYLAN

Editör Yardımcıları

Arş. Gör. Ayşegül TOPALOĞLU
Arş. Gör. Halil TEMİZTÜRK
Arş. Gör. Mahmut DİLBAZ
Arş. Gör. Semra ÇİNEMRE
Arş. Gör. Zöhre ÇAKIL

Tasarım

İbrahim Cihan

Baskı

İstanbul - Kasım 2016
Değişim Yayınları
Sertifika no: 34289

Yayın Kodu- ISBN

978-605-4925-93-3

EL- HÂC MUHAMMED EMİN B. HASAN EL- OFİ'NİN CİHAD RİSALESİ BAĞLAMINDA SİYASETE DAİR GÖRÜŞLERİ

Hanifi ŞAHİN*

Giriş

Cihad, Müslüman ve Müslüman olmayan toplumlarda neliğine ve nasıl olması gerektiğine dair farklı görüşlerin olduğu bir konudur. Müslümanlar açısından cihadın önemi konusunda pek farklılık yoksa da nasıl olması ve hangi durumlarda gerekliliği konusunda farklı görüşler söz konusudur. İndirgemeci yaklaşımlar, dini metinlerin literal ve bağlamından koparılarak okunması sonucu ulaşılan cihad fikri, özellikle günümüz dünyasında İslam ve Müslüman imgesinin ürkütücü bir profil olarak sunulmasına katkı sağlamaktadır. Cihad, İslam'ı kategorik olarak "öteki" olarak algılayan zihin dünyaları açısından İslam dini için dışlayıcı söylemlerin üretilmesine alan açan bir zemin işlevi görmektedir. Bu yönüyle cihad, İslam dininin, kasıtlı ya da kast dışı niyetlerle, manipüle edilmesine kapı aralama potansiyelini taşıyan birkaç konudan biridir.

el-Hâc Muhammed Emin b. Hasan el-Ofî (1815-1901)'nin yaşadığı dönem Osmanlı'nın hemen her alanda sıkıntılı olduğu bir zaman dilimidir. II. Abdülhamit'in dirayetli yönetimi sayesinde Osmanlı toplumu bir arada tutulmaya çalışılsa da uzun süredir çöküş içerisinde olan bir devleti, içine girdiği tufandan kurtarmak mümkün olamamıştır. Muhammed Emin b. Hasan el-Ofî, Nakşibendi geleneğinin güçlü bir şekilde var olduğu İstanbul Fatih semtinde vaiz ve hocalık görevi ifa etmiş; eserleriyle toplumunu irfan geleneği üzerinden eğitmeye çalışmıştır.

Biz bu tebliğde müellifin düşüncelerinden hareketle Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşamış medrese mensubu bir âlimin cihad üzerinden siyasete dair düşüncelerine ve dönemin zihni yapısını dair bazı tespitlerde bulunmaya çalışacağız. Ayrıca onun cihad ile ilgili görüşlerinin gelenekteki karşılığına bakılarak buradan bir dönemin ve bir âlimin fikri yapısının arkeolojisine ulaşmayı da hedefliyoruz.

Eserin Tanıtımı ve Özelliği

El-Hâc Muhammed Emin b. Hasan el-Ofî (1815-1901)'nin on beş civarında eseri tespit edilmiştir. Bu eserlerden birisi de Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Nadir eserler bölümünde biri 23, diğeri 24 sayfadan oluşan ve Osmanlıca yazılmış *Risâle-i Cihâd* adlı eseridir. Müellif, eserde cihad üzerine Türkçe açıklamalar yaptığını belirtir ve dibacede eserin amacını ortaya koyar. Buna göre bu eserin amacı İslam'ın şöhreti, bekası ve vakarı ancak kendisiyle korunan cihad farızasının önemini ortaya koymaktır. Çünkü cihad olmaz ise zül

ve hakaret ehl-i İslam'a musallat olur. Bu nedenle cihad tüm mümin ve mükelleflere farzdır.¹

Müellif eserini on bir alt başlık halinde tamamlamıştır. Bu konular cihadın faziletleri, şehitliğin faziletleri ve hükümleri, cihadın farziyeti, cihadın bir yük olarak görülmesi ve bunun tehlikeleri, cihadın çeşitleri, cihat için okunacak dua ve münacatlar gibi konular, müstakil başlıklar altında işlenmiştir. Eserin beslendiği ana damar Sünnî-Hanefî-Maturidî çizgi olarak görülmektedir. Tam bir Anadolu Müslümanlığı izleri taşıyan eserin fihki kaynakları Osmanlı medrese sisteminde karşılığı olan İbrahim Halebi (ö.956/1549)'nin *Mülteka el-Ebhur* adlı eseridir. Müellif, ayetleri iktibas ederken daha çok işarî tefsirlere yönelmiş, hadisler de ise Buhari ve Müslüm tercih etmiştir.

Müellif eserinde kendi ismini tam olarak El-Hâc Muhammed Emin b. Hasan Ofî olarak tespit etmektedir. O, cihad hakkında Türkçe bir risale yazarak bu konuyu açıkladığını ifade eder: “Malum ola ki, küffâr ile muharebe etmek dinimizde lazım olan şeylerdendir, zira dinimizin şöhreti ve bekâsı ve vakarı cihad ile olur. Eğer cihad olmaz ise zül ve hakaret, ehl-i İslam'a musallat olur. Nitekim Hz. Risalet: “Dirhem ve dinar konusunda cimrilik edip de alım satımlarınızı İne yoluyla yaparsanız, ineklerin kuyruğuna yapışıp ekip-biçme ile yetinirseniz ve cihadı terk ederseniz Allah size öyle bir zillet verir ki, dininize dönmedikçe bu zilleti sizden kaldırmaz.”² Müellif bu hadisi şöyle anlamıştır:

Hile ile mubayaa yapıp devri ile faiz almak üzere alış veriş ve öküzlere tabi olup tarla sürüp ekin ve ziraata razı olup küffâr ile cihadı terk ettiğiniz vakitte Allah Teâlâ size zül ve hakareti galip kılar. Siz bu hakareten halâs olamazsınız, tâki küffâra karşı savaşıncaya kadar.³

Muhammed Emin el-Ofî'ye göre cihat farzdır ve bu farz terk edilemez. Cihadı terk etmek dünyada aşağılık bir hayat yaşamaya; ahirette ise Mevla'nın azabına mahkûm olmaya neden olur. Müellif bu düşüncesini “*Ahiret azabı, elbette daha şiddetli ve daha süreklidir.*”⁴ ayetiyle temellendirir. O halde cihat tüm mümin ve mükelleflere farzdır ve devlet başkanı (imam/padişah) savaşa girdiğinde ona yardım etmek lazımdır. Emirlere, vekillere, askerlere padişaha ve dine her zaman sadakatle bağlanmak, asla ihanet etmemek ve askerden kaçmamak şarttır. Zira ihanet, kizb ve yalan münafıklıktır, özellikle savaş hakkında gerek padişaha gerek askere hıyanetlik edenlere büyük ceza söz konusudur. Böyle şeyler değil müminlere, inançsızlara dahi yakışmaz.⁵

el- Ofî'ye göre cihadın şartları, erkânları ve galip gelmenin birtakım sebepleri vardır. İşte bu *cihad risalesi* bunları on bir fasıl halinde ele almaktadır. Birinci fasıl: cihadın faziletlerini, ikinci fasıl şehitlerin sevabını ve kıymetini, üçüncü fasıl cihadın farziyetini açıklar. Dördüncü fasıl cihadı kerih görüp sevmeyenlerin kötülüğünü ve bunun neden olacağı afetlerini beyan eder. Beşinci fasıl, cihada beden ve mal ile koşup gazilere yardım edenlere verilecek sevabı, altıncı fasıl, cihadın erkânını ve yolunu beyan eder. Yedinci fasıl Allah'ın nusret ve yardımı ve İslam askerinin galip olma sebeplerini, sekizinci fasıl cihat için okunacak duaları açıklar. Dokuzuncu fasıl, kâfirlerden zorla alınan ganimet mallarının hükmünü, onuncu fasıl Bedir savaşını, on birinci fasıl şehitlerin namazını beyan eder. Ona göre bu risale okunmalı ve orada yazılı olanlar hakkıyla uygulanmalıdır. Özellikle bu risaleyi asker ve gazilerin mutlaka okuması ve bilmesi gerektiğini ifade eden müellif;

* Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Mezhepleri Tarihi Öğretim Üyesi, hanifisahin@atauni.edu.tr

1 el-Hâc Muhammed Emin b. Hasan el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, İstanbul, t.y, s. 2.

2 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, İstanbul, t.y, s. 2.

3 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 3.

4 Taha 20/127.

5 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 3.

Allah Teâlâ' dine yardım etmeye çalışanlara özellikle gazi ve askerlere ism-i âzam ve habibi muazzam esma-i hüsnâ ve arş-ı âlâ, beyt-i muallâ, Kur'an ve sâir kelâmullah hürmetine, âşıkların ve sabîlerin hürmetine mansûr ve muzaffer eyleye. Dinimize ve devletimize hıyânet kastında olanları mezkûrât hürmetine ıslâh eyleye. Islâh olmazsa Mevla Teâlâ, onların şerlerinden hıfz eyleye. Dinimize ve devletimize düşman olanları perişan eyleye, mezkûrât hürmetine, âmin âmin âmin...⁶

duasıyla bitirir.

Eserin Gelenek İçerisindeki Yeri

Müellifin cihat risalesi, kendisinin de ifade ettiği üzere, temel kaynak olarak İbrahim el-Halebi'nin *Mülteka'l-Ebhur*'unu alınmıştır. *Mültekâ*'nın yaklaşık dokuz sayfayı bulan "kitabu's-siyer ve'l-cihad" adlı bölümü görüşlerinin ana çerçevesini oluşturur. Bu bölümde detaylandırılmak istenen konular "fasıl" alt başlıklarıyla genişletilmiştir. Cihadın dini hükmü, kimlerin katılacağı hususu, savaş başlamadan önce düşmanların İslam'a daveti gibi cihad öncesi yapılması gerekenler, bu davetin kabul edilmemesi halinde cizye konusuyla ilgi detaylar, kadınların ve Mushaf'ların savaşa götürüp götürülmeyeceği hususu, ganimetlerin taksimi, feth edilen topraklarla ilgili tasarruflara varıncaya kadar her türlü konu ele alınmıştır. Aslında *Mülteka*'nın görüşlerinin kaynakları arasında İslam siyaset geleneğinin ya da İslam'ın siyaset paradigmalarının ortaya konulduğu ilk önemli kaynakları olan Fârâbî (ö.339/950'nin *Medinetü'l-Fazıla*'sı, Mâverdi (ö.450/1058) ve İbnü'l-Ferrâ (ö.458/1066)'nın *Ahkâmü's-Sultaniyyeleri*, Nizamülmülk (ö.485/1092)'ün *Siyâsetnâmesi*, Gazzâlî (ö. 505/1111)'nin *Nasihatü'l-Mülûk*'ü, İbn Teymiyye (ö.728/1326) ve Dede Cöng (ö. 975/1567)'ün *Siyâsetü'ş-Şeriyye*' gibi eserler vardır.⁷ Fakat el-Ofî'nin farklılığı, bir filozof gibi meseleye kuramsal bir soyutlama olarak değil, bir fakih, hayatın içinden biri olarak doğrudan meselenin somut yönüne eğilmiş olmasıdır. Aslında bu farklılık, İslam filozoflarıyla fakihlerin arasındaki önemli farklılığın Osmanlı son dönemlerinde tekrar ortaya çıkmasıdır.

Müellifin Cihad ve Siyasete Dair Görüşleri

Müellif birinci fasılda cihadın faziletleri üzerinde durur. O, Allah Teâlâ'nın mücahit ve gazilere cennetler vadettiğini, O'nun vadinden dönmemesinin mümkün olmadığını ifade eder ve bunu "Allah müminlerden, mallarını ve canlarını, kendilerine (verilecek) cennet karşılığında satın almıştır." ayetiyle destekler. Müellif ayeti şöyle anlar:

Allah Teâlâ müminlerin mallarını ve bedenlerini cennet karşılığında satın aldı. Zira Allah kendi adına cihad ederken şehit olanlara cennetleri vadetmiştir. Ayrıca Buhârî'de "İnsanların en faziletlisi Allah yolunda malı ve canı ile cihad eden mümindir."⁸ denilmektedir. Hz. Peygamber'e "İnsanların hangisi üstündür? diye soruldu: O, "Mevla rızası için nefsiyle ve malıyla cihad ve gaza edenlerdir." buyurdu. Bu gaziler için cennet içinde yüz adet derece vardır. İki derece arası yer ile gök arası gibidir." Cihad için bir gün yürümek dünya ve dünya içindeki nimetlerden daha hayırlıdır. Bir insan gaza için yürüyüp üstü başı toz toprak içinde olursa onun bedenini cehennem ateşi yakmaz. Cennetler gazilerin kılıçları gölgesi altındadır.⁹

Müellif ikinci fasılda şehitlerin elde edeceği sevap konusu ele alır. Ona göre şehitlerin emel defterleri kapanmaz, dünya durdukça ve gaziler gaza ettikçe onlara sevaplar yazılır. Şehitler hayattayken olduğu gibi Allah Teâlâ'nın kendilerine tahsis ettiği nimetlerden, cennet yemişlerinden ve hediyelerinden istifade ederler. Zaten ayette "Şehitler ölmez, onlar diridirler fakat siz bilemezsiniz."¹⁰ şeklinde buyurulmuştur. Ayrıca Allah Teâlâ onları cennetlerde ikram ihsanıyla mesrûr eder, ferahlandırır. Ayette "Ve Allah'ın yolunda öldürülenleri, sakın ölümler

6 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 4.

7 Hanifi Şahin "İbn Teymiyye Düşüncesinde Siyasi Kavramlar = The Political Conceptions in the Thought of Ibn Taymiyah, *The Journal of Academic Social Science Studies*, (2013), cilt: VI, sayı: 3, s. 617.

8 Buhari, cihad, 2.

9 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 5.

10 el-Bakara, 2/154.

sanmayın. Hayır, (onlar) canlıdır, Rab'lerinin katında rızıklandırılırlar."¹¹ buyurulmaktadır. Müellife göre cennete giren müminlerden sadece şehitler dünyaya tekrar dönüp şehit olarak Allah'ın huzurunu çıkmayı temenni eder. Çünkü şehitler, Allah'ın kendilerine yaptığı ikramı gördükleri için on defa dünyaya dönüp tekrar tekrar şehit olmak isterler. Müellife göre gazi ve şehit olmak her kula nasip olmaz. Şehitler için ön görülen sevaplara ulaşmak için niyetlerin temiz olması gerekir. Bunun için de gazinin niyetinin Allah'ın rızasını kazanmak, ilay-ı kelimetullahın yükselmesi, İslam'ın yayılması amaçlarına matuf olmalıdır. Müellife göre İslam kelimesi *La İlahe İllallah Muhammendün Resûlullahtır*. Gazaya katılmak dünyalık elde etmek, şöhret ve makam kazanmak amaçlarına matuf olmamalıdır. Ve dahi gazaya zorla yahut korku ile de katılmamak gerekir. Bu durumlarda şehit sevabını kazanmanın imkânı yoktur.¹²

Müellif üçüncü fasılda cihadın farz oluşunu ele alır. Ona göre küffâr ile cihad farzdır. Allah Teâlâ kâfirlerle mücadeleyi emretmiştir. O, bu düşüncesini ilgili ayetlere, harfi mana vererek temellendirir. İlgili ayette: "*Yakınıınızda olanlara karşı savaşın ve onlar (savaş anında) sizde bir sertlik bulsunlar. Bilin ki, Allah sakınanlarla beraberdir.*"¹³ Müellif ayeti şöyle anlar:

Ey müminler! Size yakın olan kâfirleri öldürün, onlar sizde savaş esnasında sabır ve şiddet bulsunlar. Yani müminler iyi bilin ki, Allah'ın nusreti, yardımı ve himayesi sizinledir. Zira siz, küfrü terk edip mümin olmakla muttaki kullarsınız, benim yardımım muttakileredir.¹⁴

Müellif görüşlerinin fikhî kaynağına işaretle *Mültekâ*¹⁵ kitabına atıfta bulunarak şöyle der:

Mültekâ kitabında müminler için cihadın farz-ı kifâye olduğu kayıtlıdır. Padişaha lazım olan savaş meydanına asker göndermek; bize lazım olan ise canımız ve malımızla padişaha yardım etmektir.¹⁶

Müellife göre *farz-ı kifâye*; savaş için yeterli asker var ise savaşmayanlardan bu farzın düşmesidir. Hiç kimse savaşmaz ise tüm müminler günahkâr olup cehenneme müstahak olurlar. Tüm kâfirler hücum edip galip gelirse, istisnasız tüm müminlere cihad, beş vakit namaz gibi *farz-ı ayn* olur. Hatta kadınlar kocalarından, köleler efendilerinden izin almadan cihada çıkarlar. Beytü'l-mal'de para olmaz ise müminlerden yeterli miktarda para toplanır. Para varsa ek para istemek caiz değildir. Düşmanın eline geçme ihtimalleri olan yerlere askerlerle birlikte kadın ve Mushaf'ı götürmek şer'an yasaklanmıştır. Böyle bir korku yoksa onları götürmek caizdir.¹⁷

Ona göre padişah küffâr ile sulh yaparsa ya da bir emân/güven ortamı oluşturulursa, küffâra izinsiz savaşmak yasaktır, hatta haramdır. Ahitler durdukça, savaş caiz olmaz; ancak ahitlerin bozulması halinde savaş mümkün, hatta gerekli olur. Savaş esnasında kâfirleri, kadınları ve çocukların öldürmek caiz değildir. Yine yaşlılar, âmâlar, kötürümler, cihada güçleri yetmeyenler öldürülmez. Ancak savaşacak güçleri olan, zengin olup malı ile başka birini savaşmasına sebep olan, savaş tekniklerini öğretenlerden birisi ve nihayet melik olursa o takdirde öldürülürler.¹⁸ Müellif "*şimdi harbin hududu ve hükmü böyledir. Bunlar Mülteka'da mezkûrdur.*" diyerek görüşlerinin kaynağını ortaya koymaktadır.

Müellif dördüncü fasılda cihadı kerih görüp sevmeyenlerin durumunu inceler. Ona göre herkesin cihat için gayret göstermesi lazımdır. Cihad, mümkün ise hem mal hem de beden ile yapılmalıdır. Mümkün değilse mal ile beden ile yahut evladını ve yakınına gazaya yollamak suretiyle yapılmalıdır. Mümin hiçbir şey yapamıyorsa "*Ah! Keşke ben de gazaya*

11 Âl-i İmrân, 3/169.

12 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 5-6.

13 Tevbe 9/123.

14 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 6.

15 İbrâhim Halebi, Burhaneddin İbrâhim b. Muhammed (956/1549), *Mülteka'l-Ebhur*, İstanbul, t.y.

16 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 5-6.

17 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 7.

18 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 7-8.

gidebilseydim” temennisi içerisinde olmalı, gazaya gidenlere hayvan veya silah vermek suretiyle cihada destek vermelidir. Zira bir insan cihada gitmez, cihadı kerih görürse, hiçbir şekilde gazaya muhabbet beslemez ve gazilere yardım etmez ise onda münafıklık alameti vardır. Nitekim Hz. Peygamber:

*“Bir kimse cihada gitmeden yahut gazayı temenni etmeden vefat ederse onda münafık sıfatından bir sıfat vardır. Çünkü cihat etmemek münafıkların sıfatıdır.”*¹⁹

demiştir. Müellif bu hadis yorumlarken şöyle der:

Bundan anlaşıldı ki, bir insan gazaya gitmeyi kerih görüp ve evladını da gazadan sebepsiz yere men ederse bu kimse münafıklara benzer, Mevla'ya asi olur, herhâlde münafıklar gibi olur. O halde herkese cihat ve gazaya, gazanın öncülere olan askerliğe gayret etmek lazımdır. Şimdi insanların çoğunun askere gidişleri zorladır. Kerhen cihada gitmek ve askerlik yapmak cihat sevabını almaya sebep olmaz, çünkü bu kişilerin niyetleri temiz değildir. Niyet, dile gelecek, konuşacaktır. Dolayısıyla her hâlükârda gazaya ve askerliğe Mevlâ rızası için katılmak gerekir.²⁰

Müellif beşinci fasılda cihada beden ve mal ile çalışıp gazilere yardım edenlerin sevabını ele alır. Buna göre bir insanın askerlerin konakladığı kışlada bir gece ve gündüz kılması, bir ay oruç tutmak ve geceleri ibadetle geçirmekten daha sevaptır. Çünkü Hz. Peygamber: *“Askeri kışlalarda serhat boylarında bir gün bir gece oturmak, bir ay oruç tutmaktan ve gecesini ibadetle geçirmekten hayırlıdır. Askerken olduğu mahalde kışlada ölürse dünyadayken ne hayırlı amel işlemişse o amel sevabı yazılır. O kişinin sevabı, rızkı kendisine döner ve o, kabir azabına maruz kalmaktan emin olur.”*²¹ Yine *“bir insan askerken bir gün ve gece nöbet tutarsa dünya ve dünya içindeki mal ve mülklerden daha hayırlıdır.”*²² Müellif bu rivayetten hareketle *“kışlalarda bir gün ve gece kalan için bu sevap var ise bir ya da iki yıl kalanların sevabı kim bilir ne kadar olur?”* şeklinde bir soruyla muhatabını daha da düşünmeye sevk eder. O halde askere gitmekten, askere evladını veya yakını göndermekten uzak durmamak lazımdır. Aksine istek ve muhabbetle cihada gitmeye gayret etmek lazımdır.²³

Müellife göre gazaya gidenlere mal infak edene yedi yüz sevap verilir. Nitekim Hz. Peygamber: *“Kim Allah yolunda gazaya giden birini teçhiz ederse o kişi gaza etmiş gibidir.”*²⁴ Gazaya gidecek birine lazım olan silah, elbise, akçe gibi şeyler veren kişi, gerçekte gaza etmiş gibidir. Hadisten anlaşıldığına göre gazaya gidenlere yardım etmek büyük bir iştir. Bu konuda gaflete düşmemek, gazaya gidenlerin geride bıraktığı aile fertlerine kollayıp gözetmek bile gaza yapmış sevabı kazandırır. Zira Hz. Peygamber *“gazaya gidenlerin evladı iyaline hizmet edip işlerine yardımcı olan kişi, gaza etmiş sevabı alır.”*²⁵ Müminlere ve hepimize lazım olan gazaya ve askere gidenlerin çocuklarına bakmak, hizmet etmekten uzak durmamaktır.²⁶

Müellif altıncı fasılda cihadın erkânını ve yöntemini ele alır. Ona göre cihat meydanına çıkıldığında cihada başlamak üzere iken yapılacak ilk iş, kâfirlerin İslam'a davet edilmesidir. Bu daveti kabul etmeyenler cizye ödemeleri istenir, edilirler, kabul etmezlerse Allah'a tevekkül edilip savaşa başlanır. Mücahitler savaşa başlamadan önce samimi bir şekilde tüm günahlardan tövbe ederler, Allah'a zikir ve tevekkül ile itimat ederek yardım isteyerek savaşa başlarlar. Fakat bu savaşa girecek olanların savaştan korkmamaları, akıllarından savaştan kaçma düşüncesini geçirmemeleri gerekir. Aksine, cesur olmaları gerekir, çünkü korkmak

19 Müslim, el-İmare, 47; Ebu Davud, Cihad, 17; Tirmizi, Cihad, 2.

20 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 9.

21 Buhari, Cihad, 73; Müslim, İmare, 50; Tirmizi, Cihad, 26.

22 Buhari, Cihad, 4; İbn Mace, Cihad, 2.

23 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 10.

24 Tirmizi, cihad, 4; Ebu Davud, Cihad, 45.

25 Buhari, Cihad, 40; Müslim, İmare, 38; Ebu Davud, Cihad, 20.

26 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 11.

insanın ömrünü uzatmaz. Savaşa cesaret etmek, insanın ömrünü kısaltmaz. Yine ona göre asla savaştan kaçılmamalıdır, zira firar etmek büyük günahdır, hakaret ve alçaklıktır. İslam'a, dine, Allah Teâlâ'ya ve padişaha ihanettir. Ancak Allah'a sığınıp ileri gitmeye gayret edilmeli, "Mevla'nın yardımı mutlaka ulaşacak, İslam mutlaka zafer bulacak" düşüncesinde olarak gayretini yüksek tutmalıdır. Dahası mücahitlerin savaş esnasında Mevla'nın rızasını kazanmak ve ilâ-yı kelimetüllahın duyurulması tek hedef olmalıdır.²⁷

Müellif savaştan mücahitleri tanımlamak için çeşitli metaforlar kullanmakta, mücahitleri çeşitli hayvanlara benzetmektedir. Ona göre savaşa girecek mücahid, savaşırken aslana benzemelidir; çünkü aslan korkmaz, düşmanından firar etmez, zira düşmandan korkmak zül ve hakarettir. Aslan düşmana tekrar tekrar hamle ederek kendine korkuyu yaklaştırmaz. Gazi, bu aslan gibi olmalı, korkmamalıdır. Ayrıca o, kaplana benzemelidir, zira kaplan asla düşmana boyun eğmez. O, tevazu göstermeyip kibirlenir. Gazi de kâfirleri tahkir edip kendini İslam şerefiyle şerefli ve üstün bilmelidir.²⁸

Gazi, tüm azalarıyla cihat ederken bazı hayvanlara benzemelidir. Hayvanların bir kısmı düşmanla savaştıklarında bütün azalarıyla savaşır, düşmana hamle ve hücum ederken cesur olmalıdır. Cesur olarak düşmanına hamle eden asla arkasını düşmana dönmez. Gazi de mümkün oldukça düşmana arkasını dönmez. Gazi savaşırken kurda benzemelidir, zira kurt girdiği yerde hayvanları yağma etmek ister. Bir taraftan başarıya ulaşamazsa mutlaka başka bir yerden dener. Gazi de hücum ve hamle ettiğinde yağma etmeye, dağıtmaya gayret eder. Bir taraftan olmaz ise mutlaka başka bir taraftan saldırmalıdır.²⁹

Gazi savaşırken karınca gibi olmalı, yanına fazlasıyla silah almalıdır. Karınca vücudundan büyük yük taşıdığı gibi gazi de gücünün üzerinde işler yapmalıdır. Gazi taşlar gibi yerinde sabit olmalıdır. Düşman geldiğinde taş gibi durmalı, hemen kaçıp gitmemelidir. O, sabırda eşek sabrına sahip olmalıdır. Gazi ahdini yerini getirmede ve sadakat konusunda köpeğin sadakatine ve vefa duygusuna sahip olmalıdır, çünkü köpek, sahibi ateşe ya da suya düştüğünde onu yalnız bırakıp gitmez, onun yanında durur. Gazi, fırsat kollamada horoza benzemelidir, zira bir horoz diğer horozların ortadan kaybolmasını bekler ve sonra tavuklarla birlikte olur. Gazi de bekleyip fırsat buldukça düşmana saldırmalıdır. Gazi, savaş esnasında huşu ve sükûnet üzere olmalıdır. Namaz kılanlar imamlarına muhalefet etmediği gibi gazi de komutana tabi olup muhalefet etmemelidir. Tıpkı bir gelinin kendini süslemesi gibi Gazi de kendini silahlarıyla süslemelidir. Gazi savaş esnasında kibirlenmelidir. Gazi, hile yapmakta tilkiye benzemelidir. Savaş meydanında ötede beride dönmekte dolaşmakta bir çocuğa benzemelidir. Düşmanlarına nara attığında sesi gök gürlemesi gibi olmalıdır.³⁰ Müellif, bu düşüncelerini önemli işari tefsirlerden biri olan İsmail Hakkı Bursevî (v.1137/1725) *Tenvirü'l-ezhan min tefsiri'l-ruhi'l-beyân* eserinden aldığını ifade etmektedir.³¹

Müellife göre cihada katılacak Müslümanlar her şartta gazi ve şehitlere verilecek nimetleri tefekkür edip cihad esnasındaki zorluklara sabretmelidirler. Mevla'nın yardımının müminlerle olduğunu bilip cesaretle hareket etmeli, Allah'ın kâfirlerin kalbine korku salacağını bilerek hamle etmelidirler. Zaten Allah Teâlâ "kâfirlerin kalbine korku salacağız"³² buyurmaktadır. Allah'ın müdahalesiyle kâfirlerin müminlere mukabele kudretleri kalmayacağından tıpkı hayvanların kırılması gibi kâfirler katledilecektir. Ona göre bu savaş Allah rızası için olursa Allah Teâlâ böyle korkuyu kâfirlerin kalbine sarar, savaş fisk ve fasıd amacıyla yapılırsa

27 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 12.

28 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 12.

29 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 13.

30 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 13,14.

31 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 13,14.

32 Al-İmran, 3/151.

müminlere Allah'ın herhangi bir yardımı olmayacağı gibi, Allah korusun, müminler acı bir hüsrana bile yaşayacaklardır.³³

Gazi, savaşa başlamadan tevbe istiğfar eder, Allah Teâlâ'yı zikreder, tevhid ve tekbir ile Allah'a dua eder, niyazda bulunur. Gazi, asker sayısına ve ellerindeki güçlere değil, Mevla'ya tevekkül etmeli, güvenmelidir. Gazadan asla dünyalık elde etmeyi amaçlamamalıdır. Eğer bu hususlara dikkat edilirse yardım Allah'ın izni ile ulaşacaktır. Savaş esnasında her mücahid her türlü başarının Allah'tan geldiği bilincinde olmalıdır. Komutanın görevi de kâfiri öldüren mücahide öldürdüğü kişinin üzerindeki şeyleri o gaziye vermedir. Komutan askerlerine: “*Savaşın, size çokça ganimet vereceğim.*” diyerek askeri cesaretlendirmek üzere vaatlerde bulunmalı ve vaadinde durmalıdır.³⁴

Müellif yedinci fasılda Allah'ın yardımı ve askerinin galip olma sebeplerini beyan eder. Ona göre sebepler çoktur, hepsi olmasa da bir kısmı açıklanabilir. Öncelikle samimi bir niyet ve çok sabırlı olmak gereklidir. Takva, yani her işlerde Mevla'dan korkup şeriatı ayrılmamalıdır. Allah'ın emri üzere olup isyan ve günahattan uzak durmak, tüm günahlardan samimiyetle tövbe etmek, emr-i bil maruf ve nehyi anil münker yapmak, cesur olup korkmamak, Allah'a çokça dua ve niyazda bulunmak, Allah'ın yardımına itimat edip güvenmek, askere, teçhizata ve istihkâma ve diğer mahlûkata itimat etmemek, asla ihaneti düşünmemek, her zaman sadakat üzere olmak, Hz. Peygamber'in sünnetine devamlı uymak gereklidir. Çünkü Peygamber “sahibüddin” ve Vekilullah'tır. Allah'ın yardımı Resulüne ulaştığına göre onun sünnetine uyanlara da ulaşacaktır.³⁵ Ona göre savaşa başlamadan önce bir avuç toprağa Yasin Suresini başından 9. ayete kadar okuyup düşman tarafına serilmeli, bu esnada “yüzleri kara olsun” diye beddua edilmelidir. Bu duanın kâfirlerin perişan olmasında katkısı büyüktür. Allah Teâlâ'nın “*ok atarken sen atmadın*”³⁶ sözünde olduğu gibidir.

Müellife göre bu sebepler ayet ve hadislerle sabittir. Risale özet olduğundan burada detaylarına yer verilmemiştir. O, Arapça olarak yazdığını belirttiği cihad risalesinde sebeplerin bazılarını detaylı açıkladığını ifade eder. Ona göre bu sebeplere sarıldığında Allah'ın izni ile zafere ulaşılır ama bu zaferin Allah'ın bir lütfü olduğunu bilmek lazımdır. Yenilgi de Mevla'dandır, sebebi kendi isyanlarımızdır. En büyük perişanlığın birkaç sebebi vardır. Bunlar; {emri bil maruf ve nehyi anil münkeri terk, açıktan zinanın yapılması, içkinin içilmesi}³⁷, dünya ziynetine meyletmek, rüşvet almak, ehli hakka hor bakmak, isteyerek kâfirlere benzemek ve kâfirleri sevmek, ana babaya asi olmak, Allah'ın emirlerine uymada kusur, yasaklarına riayet etmemek, dahası en büyük farz olan namazı kılmamak, cemaatten ayrılmak ve sair farz ve sünnetleri terk etmektir. Yalan söyleyip münafık olmak, özellikle cihat hakkında münafıklık etmek, kâfirlere fayda Müslümanlara zarar verdiği için en büyük pisliklerdendir. Tüm günahlar perişan ve yenilmeye sebeptir. Bu sayılardan dolayı tövbe etmek gerekir, bu günahlara meyletmek akıl kârı değildir.³⁸

Müellif sekizinci fasılda cihat için okunacak duaları ele alır. Ona göre duaların kabul olması için bazı şartlar vardır. Bunu için hayırlı ve sevaplı amel işlemek gereklidir. Bütün günahlardan tevbe etmek, huzuru kalp ile huşu ile Mevla'yı görür gibi dua etmek, meşru, menkul dualarla dua etmek, dua kabul olacak diye Mevla'dan himmetini yüksek tutmak, duada teğanni ve lahin yapmamak, okunan duayı sonuna kadar okumak, kibleye dönerek, ellerinin içlerini göğe doğru açarak okumak, duanın kabulünde acele etmemek, dua kabul olmadı diye

33 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 14.

34 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 14,15.

35 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 15-16.

36 Enfal 9/17.

37 Parantez arasındaki ifadeler elimizdeki iki nüsha farklılıklarına aittir.

38 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s.16, 17.

ümidini kesmemek, cemaat usanmasın diye duaları uzun tutmamak, duanın başında ve bitişinde hamdu sena ve salatu selam okumak, dua bitince eller yüze sürmek gerekir.³⁹

Müellif örnek dua kalıplarının Kur'an⁴⁰ ve hadislerde yer aldığını ifade ederek ayetlerden iki, hadislerden ise on tane kalıba örnek dua kalıplarına işaret etmektedir. Ona göre dualar, özellikle Kur'an'da ve hadislerin gücünden istifadeyle, Arapça yapılmalıdır. Zira bunun bir bereket hâsıl edeceği düşünülmektedir. Bu nedenle ısrarla ayet ve hadislerde yer alan ve Allah'tan zafer vermesini isteyen ayetlerin okunması istenir, mutlak güç olarak görülen Mevla'nın yardımı beklenir.⁴¹

Müellif dokuzuncu fasılda kâfirlerden alınan ganimetlerin durumunu ele alır. Ona göre imam yani padişah bir memleketi fethettiğinde dilerse o memleketin topraklarını gaziler arasında taksim eder, dilerse o memleketin kâfirlerine temlik eder. Kâfirlere cizye vergisi, yerlerine ve tarlalarına haraç tayin eder. İmam, dilerse erkek esirleri öldürür, müminlere faydalı olsunlar diye, onları esir edebilir. İmam onları hür olarak bırakılabilir ki, onlardan cizye ve haraç alınmak suretiyle müminler faydalansınlar.⁴²

Kadın ve çocuk esirlerin katli caiz değildir, onlar sadece savaşlırsa öldürülürler. Kadınlar ve çocuklar esir olduktan sonra İslam'a girmek isterlerse bu, onların esir olmasına mani teşkil etmez. İmam Muhammed ve İmam Yusuf'a göre Müslümanların esirlerini kurtarmak için, esirler İslam diyarına geldikten sonra küffâr memleketlerine gitmeleri için salıvermek caizdir. İslam topraklarına götürülmeler, nakilleri zor olan hayvanlar kesilir ve taşınması sıkıntılı olan silahlar kullanılmaz hale getirilir, bu tür silahlar bulunmayacak ve ele geçmeyecek şekilde saklanır.⁴³

Müellife göre ganimet beş hisse üzerinden dağıtılır. Bir hisse beytülmal için imam tarafından alınır, kalan dört hisse gaziler arasında taksim edilir. Atlı olan insana iki, piyade olana tek hisse verilir. Ona göre daru'l- harpte ganimetler taksim edildikten sonra dahi olsa esir cariyelerle, *istibraddan*⁴⁴ sonra da ilişkiye girmek caiz değildir, fakat İmam Şafii'ye göre taksimden sonra caizdir. Hanefi Mezhebimizde diyar-ı İslam'a çıkmadan esir cariyelere cima caiz olmaz.⁴⁵

Müellif onuncu fasılda Bedir gazasını ele alır. Hikâye tarzı bir sunuş kullanan müellif Bedir Savaşına ait tarih kaynaklarındaki rivayetleri aynen aktarır. Buna göre bu savaş, hicretin ikinci senesinde vuku bulmuştur. Sebebi şudur: Cebrail (as) Mekkeli müşriklerin ticaret kervanlarıyla Şam'dan dönmekte olduklarını, bunlara saldırılması gerektiği yönünde Allah'tan bir emri Hz. Peygamber'e ulaştırır. Hz. Peygamber de üç yüz on üç sahabeyle müşriklerin üzerine yürür. Ebû Süfyân Hz. Peygamber'in ashabıyla yola çıktığı haberini "*Mallarınızı Muhammed alacak, malları kurtarmak için acele yetişiniz.*" şeklinde bir haberi Mekke'ye ulaştırır. Ebû Cehil bu haberi Mekke halkına duyurur. Bunun üzerine Mekke halkı toplanıp çıkar, bir süre gittikten sonra eşyalarının selamette olduğunu görür, bunun üzerine kabilenden bazıları geri döner ama Ebû Cehil "Muhammedî öldürmeden geriye dönmem." diye yemin eder ve Bedir denilen mahalle gelip Bedir Kuyusu yakın bir yerde konaklar. Rasûlullah ashabıyla

39 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s.17.

40 İlgili ayetlerin mealleri şöyledir: "Rabbimiz! Günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla; ayaklarımızı (yolunda) sabit kıl; kâfirler topluluğuna karşı bizi muzaffer kıl!;(Bakara, 2/S286)

"... Bizi affet! Bizi bağışla! Bize acı! Sen bizim Mevla'mızsn. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!" Al-i İmran, 3/147)

41 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s.18.

42 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s.19.

43 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s.20

44 İstibrad: cariyenin rahminde çocuğun olup olmadığının anlaşılması için bir süre beklenmesi, kendisini satın alan efendi ile cinsel ilişkiye girememesidir.

45 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s.20

seyredip giderken Cebrail *“Ya Muhammed! Allah Teâlâ sana iki şeyden birini verdi, dilerseñ kafîleye yetişip el koy, dilerseñ müşriklerle muharebe et, Mevla yardımını vadetti, hangisini dilerseñ onun sana vererektir.”* Rasûlüllah ashabına danışıp istişare ettiğinde ashap iki gruba ayrıldı. Biri kafîleye saldırmayı diğeri ise müşriklerle savaşmayı önerdi. Rasûlüllah da gazaya niyetlenince ashabın ittifakıyla müşriklerle savaşa karar verildi. Bu esnada Cebrail beş yüz melek askerini sağ tarafına Mikail beş yüz melek askerini sol tarafına saf oldular. Nitekim Allah Teâlâ, *“Ben sizi bin melek desteklerim”* buyurmuştur. Sonra bin melek daha sonra da bin melek desteğe gelmiştir. Böylece savaşa iştirak eden toplam melek sayısı üç bin oldu. Bedir Gazasına gelen Meleklerle kâfirlere karşı savaşmışlar, onların elbise ve sarıkları saf beyaz, atları ise siyah- beyaz renklere sahipti.⁴⁶

Müellif bu savaş esnasında ashabın yaşadığı olağan üstünlüklere de yer vermektedir. Buna göre Hz. Peygamber ashabıyla Bedir'in susuz tarafına yerleştiğinde o gece müminlerden birçoğu ihtilam olmuştu. Ashop gusletmek ve abdest almak için su bulamadılar. Şeytan insan suretinde bunlara vesvese verip *“Ey Muhammed ashabı! Allah'ın kulları Muhammed'in tabileriyseniz diyorsunuz. Eğer sizin dininiz hak ise Bedir kuyusu müşriklere değil, size nasip olurdu. Şimdi siz cünüp ve abdestsiz olarak namaz kılacaksınız”* dedi. Müminler bu vesveselerden mahzun oldular. Allah Teâlâ o gece çok yağmur yağdırdı, dereler su doldu, ashap gusledip abdest aldı, hayvanlarını suladılar, sevindiler ve şeytanının vesvesesinden kurtuldular, ertesi gün savaşa başlamaya karar verdiler, bayraklar dikerek savaş düzeni aldılar. Hz. Peygamber *“Ey Allah'ım bana vadettiğini istiyorum”* dediğinde arkasından Cebrail yetişip *“Ey Muhammed! Bir avuç toprak al, müşriklerin yüzüne karşı at”* dediğinde Rasûlü Ekrem, bu toprağı kâfirlere karşı attığında onların gözleri ve yüzleri toprakla doldu ve dağılmaya başladılar. Müminler bu esnada onları takip ederek onları hayvan gibi öldürdüler. Bir kısmını esir aldılar, nice mal ve ganimetlerine el koydular, sonra elde edilen başarıyla bir birlerine karşı iftihar etmesinler diye Allah Teâlâ başarıyı kendine bağladı *“...siz öldürmediniz fakat öldüren Allah'tır”*⁴⁷ şeklinde bir tembihle onları uyardı. Müellife göre bunun faydası şudur: Nusret ve zafer, askerin gücü ve sayısından değil, Allah'tandır. *“...Attığında sen atmadın, ama Allah attı.”*⁴⁸ Ayeti bunu ifade eder. Müellif bu ayeti şöyle anlar: *“Ey Muhammed! Görüntü itibariyle oku sen atmış isen de hakikaten başarı benim kuvvetimendir. Zira bir avuç toprak atıp tüm kâfirlerin gözüne yetiştirmek Mevla'nın kudretine mahsustur, insan kudret buna taalluk etmez”* demektir ve bunda çok hisse vardır ve ehli onu fehmeder.⁴⁹ Anlaşıldığı kadarıyla müellif, insanların gurura kapılma ihtimallerinin önüne geçmek için, hayatlarında bir başarı olduğunda onun kesinlikle Allah'a ait olduğunun bilinmesini istemekte, başarının Allah'a havale edilmesini önermektedir. Onun bu düşüncesi her iki nüshada da aynı yerlerin altı çizilerek vurgulanmıştır.

Müellif, Bedir Gazasına ait istatistiki tespitlerde de bulunmuştur. Buna göre Bedir Savaşına katılan ashabın sayısı üç yüz on üçtür. Bunların sekizi kılıçlı, altısı zırhlıdır. Savaşta yetmiş deve, iki atlı vardır. Kâfirler ise bir rivayete göre üç, bir rivayete göre iki bin, bir başka rivayete göre de bin kişidir. Müminler oldukça az sayıda asker ve teçhizatla kendilerinden sayıca çok ve donanımlı orduyla savaşmışlar. Onların başarısı sırf Allah Teâlâ'nın yardımıyla olmuştur. Savaş esnasında on dört mümin şehit düşmüştür.⁵⁰

Müellif on birinci fasılda şehitlerin namazını anlatır. Ona göre savaşılan kâfirler ve şeriat yolundan çıkıp padişaha asi olan yolları kesen kişilerin öldürdüğü Müslümanlar, yaralandıktan sonra yemek-içmek, alış veriş yapmak gibi, dünyalık işlere karışmaz ve üzerinden bir namaz

46 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 21-22.

47 Enfal,9/17.

48 Enfal,9/17.

49 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 23.

50 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 24.

vakti geçirmeden ölürlerse bunlar hakiki şehit olarak kabul edilirler. Üzerlerindeki aba, çizme, kürkler, mestler gibi kefen cinsinden olmayan elbiseleri çıkarılır. Kefen için sünnete uygun olan örtünme miktarına dikkat edilir. Eğer şehidin üzerindeki çıkarıldığında örtünmek için gerekli sünnet miktarında eksiklik olursa sünnet miktarı tamamlanır. Şehitler yıkanmaz, hemen namazları kılınıp kanlarıyla defnedilirler. Fakat savaşa katılan kişi yaralandıktan sonra dünya işlerine karışıp bir gün ya da bir namaz vakti kadar yaşar sonra vefat ederse, o zaman yıkanır ve namazı kılınır. Bu ikisi arasındaki temel fark, öldükten sonra dünyada yıkanıp yıkanmamalarıyla ilgilidir, ama sevap bakımından her ikisi de aynıdır. Allah doğruyu en iyi bilendir ve dönüş onadır, kurtuluş hidayete tabi olanlardır.⁵¹

Sonuç

El-Hâc Muhammed Emin b. Hasan el-Ofî (1815-1901) Osmanlı devletinin son dönemlerinde yaşamış olmasına rağmen Osmanlı geleneğinin yetiştirdiği ulemanın sahip olduğu hemen her donanıma sahiptir. O, tasavvuf ve klasik medresede geleneğinden istifade etmiş, eserlerini Arapça ve Türkçe kaleme almıştır. Cihad üzerine yazdığı risalesini Arapça ve Türkçe olarak yazmıştır. Açıklamalarından anlaşıldığı kadarıyla Türkçe olarak kaleme aldığı risalenin hedef kitlesi Osmanlı ordusunda görev alacak gazilerdir. Bu nedenle görüşlerini ifade ederken askerlik için gerekli olan cesaret ve sadakat kavramları üzerinde sıklıkla durmaktadır. Müellif, cihadın hükmünü ele alırken öncelikle meseleye İslam'ın var oluşu- yok oluşu perspektifinden bakmaktadır. O, cihadı bir güç sunma çabası olarak değil, savunma savaşı olarak değerlendirmekte, cihat vasıtasıyla İslam'ın ve Müslümanların izzetinin mutlaka korunması gereği üzerinde durmaktadır. Müellif, cihadı temellendirirken kullandığı kavramlar itibariyle yeni şeyler ortaya koymamaktadır; ancak cihad, çok bilinen ve fıkıhın alt başlığı olarak birçok yerde yer alan bir konu olsa da müellif cihadı çok güçlü ifadelerle, gerekçelerle ortaya koymuştur.

Müellif, cihadın hükmünden nasıl yapılacağına dair bütün düşüncelerini Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in hadisleriyle temellendirmiştir. Kullandığı kavramlar, verdiği örnekler ve takip ettiği epistemoloji, kendinden önce İslam toplumunun önemli bir parçası olan Osmanlı düşünce geleneğinin bir devamı niteliğindedir. Bu anlamıyla onun hem siyaset hem de cihad anlayışı konusunda orijinal bir yönü olduğunu iddia etmek zordur. Ancak müellifi farklı kılan husus, bir medrese âlimi olarak çok iyi kavradığı geleneksel birikimi başarılı bir şekilde düşüncelerine aktarmış olmasıdır. Onun siyaset ve cihada dair kavramları, İslam siyaset paradigmasının gelişiminde önemli katkıları *Ahkamu's-Sultaniyye* tarzındaki eserlerde sıklıkla yer almaktadır. Bu tarz eserlerdeki kavramları iyice içselleştirmesi, naslardan ve Hz. Peygamber'in uygulamalarından somut örneklerle teyit etmesi, müellifin farkını göstermektedir.

Onun cihada dair görüşlerinde hem tasavvufi düşüncenin hem de medrese geleneğinin izlerini görmek mümkündür. Cihadı İslam'ın ve Müslümanların onuru olarak görmesi, hiçbir surette cihattan kaçılmayacağını savunması, cihadı Allah'ın şanının yüceltilmesi olarak tanımlaması gibi yönlerinde medrese geleneğinin; Müslümanın hayatında ulaştığı ya da ulaşacağı hiçbir başarıyı kendisine mal etmemesi, her türlü başarıyı Allah'ın bir lütfu olarak yorumlaması görüşlerinde ise tasavvufun katkısı görülmektedir. Ona göre insanın kendini başarılı görmesi mutlak iradedden bağımsızmış gibi davranmaya yol açar. Bu ise insanın felaketidir. Hz. Peygamber bile böyle bir duyguya kapılmasın diye Allah Teâlâ Bedir'deki zaferi kendisine nispet etmiştir. O halde Hz. Peygamber'e tanınmayan bir özelliğin diğer Müslümanlara tanınmayacağını bilerek buna göre hareket etmek gerekmektedir.

51 el-Ofî, *Risale-i Cihâd*, s. 24.

Risale-i Cihâd'da ahkâma dair konularda Osmanlı medreselerinde karşılığı olan İbrahim Halebi'nin *Multekâ* adlı eseri; ayetlerin iktibas edilmesinde, rahat yorumlara imkân tanınması nedeniyle olsa gerek, işari tefsirlere; hadislerin kaynaklığında ise temel hadis metinlerinden Buhari ve Müslim'in eserlerine müracaat edilmiştir. Risalenin son kısmında yer verilen tarihi bilgiler, genel İslam tarihi kaynaklarıyla örtüşmektedir. Bedir Savaşında yaşanan olağanüstülüklerle yer vermesi dikkat çeken bir farklılıktır. Onun bu rivayetlere yer vermesinin gerekçeleri arasında asker sınıfını cihad konusunda motive etme düşüncesi olabilir.

Onun cihada dair düşüncelerinin bir bütün olarak İslam siyaset geleneğinde ifade edilenlerden pek farklı değildir. Ancak eserin dili, cihadın meşruiyeti ve hikmeti için sunulan deliller, gerekçeler, cihadın anlaşılması için başvurulan metaforlar ve nihayet Hz. Peygamber'in hayatından somut örneklerle meselenin izah edilmesi eserin ve müellifin en orijinal ve güçlü tarafları görülmektedir.